

УДК 332.8

Пакуліна Г.С.
студентка

Українського державного університету залізничного транспорту

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЕРЖАВИ****THEORETICAL AND METHODOLOGICAL GROUNDS ON THE SYSTEM
DEVELOPMENT OF THE SOCIAL INFRASTRUCTURE OF THE COUNTRY****АНОТАЦІЯ**

Сформульовано та обґрунтовано теоретико-методологічні засади системного розвитку соціальної інфраструктури держави. Обґрунтовано історико-еволюційну парадигму розвитку соціальної інфраструктури, яка розкриває її просторовий зміст та каркасоутворювальну роль у розташуванні місця життя населення. Запропоновано концептуальну модель регулювання розвитку соціальної інфраструктури України, що визначає актуалізацію структуроутворювальних сервісних функцій мережі інститутів соціальної інфраструктури на принципах поліцентризму, включеності, формування метрополітичного простору та забезпечення підвищення рівня життя.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, глобалізація, управління, соціальна політика, соціальна сфера, сталий розвиток.

АННОТАЦИЯ

Сформулированы и обоснованы теоретико-методологические основы системного развития социальной инфраструктуры государства. Обоснована историко-эволюционная парадигма развития социальной инфраструктуры, раскрывающая ее пространственный смысл и каркасообразующую роль в расположении места жизни населения. Предложена концептуальная модель регулирования развития социальной инфраструктуры Украины, которая определяет актуализацию структурообразующих сервисных функций сети институтов социальной инфраструктуры на принципах полицентризма, включенности, формирования метрополитического пространства и обеспечения повышения уровня жизни.

Ключевые слова: социальная инфраструктура, глобализация, управление, социальная политика, социальная сфера, устойчивое развитие.

ANNOTATION

Theoretical and methodological grounds on the system development of the social infrastructure of the country have been laid down. There has been worked out a new historical and evolutionary paradigm for the development of social infrastructure which reveals its spatial pattern and frame forming function in allocating the resident population. There has been developed a conceptual model of regulating the development of the social infrastructure of Ukraine which highlights structure forming service pattern based on the principles of polycentrism, inclusiveness, metro political space and raising living standards.

Keywords: social infrastructure, globalization, management, social policy, social sphere, development.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток соціальної інфраструктури та національної економіки є взаємообумовленими та визначають процеси розвитку країни й формування її статусу в глобальному конкурентному середовищі. Забезпечення соціально-економічного розвитку сучасної України потребує розробки такої концепції наукового управління соціальними процесами, яка найбільшою мірою відповідала б сучасним

реальностям і завданням громадського розвитку, враховувала ключові світові тренди та зміни інституційних умов. Найважливішою частиною такої концепції має стати наукове обґрунтування першорядних напрямів і засобів досягнення головної мети економічних реформ – задоволення потреб людини й забезпечення її гідної життєдіяльності. На шляху досягнення цієї мети важливо вирішити завдання управління розвитком соціальної інфраструктури на всіх рівнях. Розвиток громадянського суспільства ще більше посилює роль соціальної інфраструктури в громадському прогресі. Особливе значення надається питанням, вирішення яких якнайбільше сприяє поліпшенню якісних умов життя й діяльності українців. Пріоритетна роль соціальної інфраструктури визначається тим, що вона сприяє відтворенню головної продуктивної сили суспільства – людини, її духовному й фізичному розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Сучасний етап реформування й модернізації економіки держави, її інтеграція у світове господарство зумовили потребу зміни підходу до вибору нових чинників сталого розвитку та створення умов для їх використання. Доцільно враховувати не лише фактори зростання економіки, але й умови, механізми та інструменти, за допомогою яких їх можна комбінувати та найефективніше використовувати, тобто економічний потенціал, що забезпечуватиме їх у довгостроковому періоді. Проблеми управління соціальним розвитком знайшли відображення в наукових працях багатьох провідних українських учених, серед них: І.В. Бережна, В.М. Геєць, О.О. Євсєєва [1], В.І. Куценко, Е.М. Лібанова, Я.В. Остафійчук, В.М. Соболев, В.П. Третяк [2], І.С. Феклістова [3] та інші. Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить про необхідність обґрунтування комплексного бачення концептуальної моделі управління розвитком соціальної інфраструктури, визначення її пріоритетів на перспективу з урахуванням глобалізаційних процесів та інтеграції України до європейських структур.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Ефективне управління роз-

витком соціальної інфраструктури є важливим складником формування соціальної держави [4, с. 316]. Проте вітчизняна наука приділяє недостатньо уваги формулюванню та обґрунтуванню теоретико-методологічних засад системного розвитку соціальної інфраструктури держави, виявленню тенденцій розвитку соціальної інфраструктури в єдиній концепції соціально-домінантного територіального розвитку, потребують поглибленого опрацювання питання визначення пріоритетів такого розвитку, конкретних заходів щодо стабілізації та комплексного поліпшення ситуації в соціальній інфраструктурі. Саме цим обумовлюється актуальність і вибір теми проведеного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Завдання дослідження полягає в обґрунтуванні історико-еволюційної парадигми розвитку соціальної інфраструктури, яка розкриває її просторовий зміст та каркасоутворювальну роль у розташуванні місця життя населення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Оцінка еволюції ролі та місця інститутів соціальної інфраструктури в системі забезпечення соціально-економічного розвитку економіки засвідчила розширення їх функціональної орієнтації із забезпечення існування особи та суспільства на формування глобальних умов соціально-економічного розвитку, виокремила її як чинник тяжиння в розміщенні продуктивних сил, формування глобальних конкурентних переваг країн та територій. Посилення мобільності населення зумовило зростання ролі соціальної інфраструктури у виборі місця проживання на фоні еволюційного зменшення ролі чинників безпеки та наближеності до місць розташування виробництва. Еволюція каркасоутворювальних домінант при розташуванні населення на території країни відбувалася таким чином:

- безпека (захист життя);
- ресурсно-трудова (земля, розташування виробництва);
- сервісно-самовідтворювальна (соціальні сервіси: торгівля, освіта, охорона здоров'я, культура тощо).

У зростаючому числі випадків переваги розташування місця життя визначаються інститутами соціальної інфраструктури. Визначені особливості зумовили необхідність уточнення змістовного наповнення розуміння категорії соціальна інфраструктура не тільки як частини соціальної сфери, комплексу підприємств, установ, закладів, а також окремих служб видів економічної діяльності, спрямованих на задоволення життєвих потреб людини, а й центрального чинника формування умов розвитку території та країни в цілому. Такий підхід визначається розглядом соціальної інфраструктури як первинного, каркасоутворювального чинника формування соціально-економічної системи держави, на відміну від класичних під-

ходів, що розглядають її як допоміжний елемент у системі розміщення виробничих сил та побудови економічних відносин.

У сучасних умовах глобалізації та євроінтеграційного вектора України соціальній інфраструктурі належить одна з головних ролей, тому що її складають види економічної діяльності, які формують інтелектуальний потенціал суспільства і забезпечують економічне зростання. Розвиток соціальної інфраструктури, а саме освітнього комплексу, підвищення освітнього рівня населення, покращення медичного обслуговування й механізмів соціального захисту населення є важливими передумовами зростання продуктивності праці. Домінантність сталого соціального розвитку, зміцнення соціальної інфраструктури, її потенціалу забезпечить конкурентоспроможність України за рахунок забезпечення когерентності функціонування секторів соціальної інфраструктури і процесів соціально-економічного розвитку національної економіки.

Розвиток ефективної системи державного управління соціальної інфраструктурою дасть можливість:

- забезпечити стабілізацію рівня життя населення;
- вплинути на розвиток України як суверенної, демократичної, соціальної, правової держави;
- забезпечити конституційні права та гарантії населення;
- вплинути на органічне поєднання політики фінансової стабілізації й економічного зростання із соціальною політикою;
- забезпечити орієнтацію соціальної політики на економічно активне населення, збереження та відродження трудового потенціалу, створення необхідної мотивації продуктивної праці;
- здійснити реформи в найважливіших напрямках соціальної політики, таких як: трудові відносини та оплата праці, рівень життя, зайнятість та соціальний захист громадян, освіта, охорона здоров'я, культура, спорт, відпочинок та туризм [5, с. 101].

На розвиток соціальної інфраструктури суттєво впливають стратегічні цілі державної соціальної політики:

- істотне поліпшення матеріального стану й умов життя людей;
- забезпечення ефективної зайнятості населення, підвищення якості і конкурентоспроможності робочої сили [6, с. 296];
- формування економічних та фінансових основ місцевого самоврядування, скорочення диспропорцій у рівнях розвитку окремих регіонів, у міській та сільській місцевості;
- гарантія конституційних прав громадян на працю, соціальний захист, освіту, охорону здоров'я, культуру, забезпечення житлом;
- нормалізація і поліпшення демографічної ситуації, зниження смертності населення, особливо дитячої і громадян в працездатному віці;

– істотне поліпшення соціальної інфраструктури [7, с. 118].

Оцінюючи соціально-економічну ефективність функціонування окремих ланок соціальної інфраструктури, реалізації загальнодержавних і регіональних програм та комплексних заходів соціального спрямування, широко застосовують такі способи виміру:

– обчислення обсягу витрат на виробництво одиниці послуг при дотриманні гарантованої якості останніх;

– зіставлення витрат і характеристик соціального ефекту з урахуванням впливу на його величину зовнішніх факторів, зумовлених функціонуванням інших ланок і сфер відтворювального процесу;

– визначення суспільно необхідних витрат на виробництво послуг, що відрізняються від їх фактичних цін, тобто зіставлення суспільної норми витрат живої та уречевленої праці з її фактичними витратами, що надає порівнювальні між собою характеристики ефективності різних ланок соціального призначення.

Зважаючи на специфіку функціонування соціальної інфраструктури і насамперед соціально-культурних складових, вагомим фактором підвищення її ефективності є вдосконалення організації та поліпшення якості праці зайнятих [8, с. 83]. З огляду на критерії якості праці, що характеризує міру відповідності її ресурсів, процесів та результатів до об'єктивних вимог суспільства, виділяють такі основні складові соціально-економічної ефективності функціонування ланок соціальної інфраструктури:

– стан ресурсів, що характеризує об'єктивні можливості досягнення соціально-економічного ефекту, і в тому числі показники чисельності зайнятих та обсягу матеріальних ресурсів, забезпеченості ними закладів соціального призначення й населення, що обслуговується; пропорції використання різних видів ресурсів; характеристики їх якості; забезпеченість ресурсами в розрізі регіонів та окремих ланок у складі галузей і видів економічної діяльності; міра використання ресурсів та обсяги втрат від їх недовикористання;

– кількісні та якісні характеристики діяльності закладів, що відображають стан ресурсів і ступінь доцільності їх використання та включають: обсяг окремих видів робіт у розрахунку на одиницю витрат ресурсів та на певний контингент населення, яке обслуговується; структуру діяльності; якісні характеристики окремих видів робіт; розподіл їх обсягів і структури в територіальному і часовому розрізах; рівень охоплення населення різними видами обслуговування;

– обсяг і структуру послуг як результат діяльності ланок соціальної інфраструктури, що відображаються в: обсягах їх окремих видів у розрахунку на обсяг використаних ресурсів; рівнях споживання окремих видів послуг усім обслугованим населенням, та його різними категоріями, а також у територіальному роз-

різі; співвідношенні фактичного й еталонного, тобто такого, що відповідає нормативним умовам функціонування підприємств і закладів, обсягів надання послуг; структурі фактичного споживання послуг; якісних характеристиках їх окремих видів; показниках термінів надання послуг;

– суспільні результати споживання послуг соціального призначення, втілені в позитивній динаміці кількісних і якісних характеристик стану здоров'я населення, його професійно-освітнього і культурного рівня тощо.

Найбільш розробленою в галузі кількісного визначення економічної та зовнішньої ефективності функціонування ланок соціальної інфраструктури є відповідна оцінка конкретних заходів, що реалізуються впродовж обмеженого періоду часу відносно незмінних зовнішніх факторів (так звана методика оцінки відвернутих втрат), яка широко використовується, наприклад, в охороні здоров'я і, зокрема, медичній практиці. Фахівцями неодноразово проводилися розрахунки ефективності зниження захворюваності, інвалідизації та смертності населення (як в цілому, так і за окремими нозологічними формами – серцево-судинними, онкологічними патологіями, інфекційними захворюваннями, травмами й отруєннями тощо) внаслідок упровадження нових засобів, технологій та організаційно-економічних механізмів їх лікування і профілактики.

Що стосується оцінки власне соціальної ефективності, то попри широкий спектр її натуральних та кількісних абсолютних і відносних характеристик важко знайти єдиний показник, більш-менш прийнятний для кожної з ланок соціальної інфраструктури [9, с. 160], оскільки не для усіх видів соціальних ефектів розроблено кількісні вимірники, тоді як використовувати кількісні та якісні показники соціальної ефективності окремих ланок і видів економічної діяльності соціального спрямування здебільшого неможливо порівняти.

Істотною проблемою розробки методики визначення ефективності функціонування соціальної інфраструктури на основі виміру його суспільно значущих результатів також є розмежування впливу на кінцевий соціальний ефект певної досліджуваної ланки й інших факторів, наприклад, визначення впливу власне системи охорони здоров'я на тривалість життя населення. Вирішенню цієї проблеми сприяє регресивний аналіз внеску інших факторів, за допомогою якого досліджують зміни залежності соціального результату від сукупності вагомих факторів впливу в початковий та кінцевий моменти певного періоду часу. Порівняння значення функцій, що характеризують залежність соціального результату від факторів впливу в певні моменти досліджуваного періоду, дає змогу отримувати характеристики зміни соціальної ефективності розвитку окремих ланок соціальної інфраструктури.

Поряд з економіко-математичними підходами вивчення різних аспектів ефективності функціонування галузей соціального призначення та цільових витрат у них, у тому числі в межах програмних та інших комплексних заходів, може базуватися на евристичних методах – еталону, експертних оцінок, формування шкал переваги, соціологічних обстежень тощо. Метод еталону, наприклад, передбачає оцінку ступеня наближення результатів діяльності соціальної інфраструктури, втілених у показниках забезпеченості населення послугами соціального призначення, якісних характеристиках стану його здоров'я, професійно-освітнього і культурного рівня тощо, до відповідних нормативів. При цьому враховуються також реальні або можливі зміни останніх, пов'язані з динамікою структури потреб населення і процесу суспільного відтворення. Ступінь наближеності соціально-економічних показників функціонування ланок соціального спрямування до нормативів відображає ефективність споживання їх послуг та кожного з розглянутих елементів процесу обслуговування. Метод експертних оцінок ґрунтується на дослідженні тенденцій і перспектив очікуваних зрушень у розвитку певної ланки або виду економічної діяльності на засадах екстраполяції динаміки їх значущих кількісних та якісних показників упродовж ретроспективного періоду, що за тривалістю в 3 – 5 разів перевищує прогнозований. Метод формування шкал переваги, доволі часто застосовуваний для визначення соціальної ефективності функціонування галузі культури і мистецтв, полягає у формулюванні відповідних показників цієї та інших ланок і видів економічної діяльності соціального спрямування на змістовному якісному рівні за допомогою безперервних функцій або дискретних величин – так званих шкал переваги. Розміщення на них згаданих показників устанавлює пріоритетність існуючих у суспільстві на певному етапі історичного розвитку видів культурно-мистецької діяльності та організованого відпочинку згідно з їх впливом на особу, її соціальну та економічну активність, а відтак – на процес суспільного відтворення в цілому. Метод соціологічних обстежень у свою чергу слугує вагомим засобом об'єктивної оцінки передусім соціальної ефективності різного роду витрат на соціальний розвиток, досить вичерпно характеризуючи ті ефекти, для яких досі не розроблено адекватних кількісних вимірників (наприклад, ефективність державної культурної політики й практики використання культурно-мистецького потенціалу) або ці кількісні вимірники (як правило, нормативні) є доволі далекими від реальних потреб населення (наприклад, соціальна ефективність рекреаційного обслуговування та діяльності у сфері оздоровлення довіклля, в тому числі антропогенного походження).

Окрему проблему при виборі методики аналізу особливостей функціонування соціальної

інфраструктури становлять дослідження збалансованості розвитку її компонентів, взаємозгодженості очікуваних результатів реалізації програмних заходів з їх ресурсним забезпеченням, поточними і перспективними характеристиками медично-демографічної ситуації, людського капіталу, обсягів і структури потреб населення, вірогідності очікуваного впливу змін кількісних показників соціального розвитку на ті його якісні ознаки, що піддаються цільовому коригуванню. У першому і другому випадках прийнято застосовувати балансовий метод, а в останньому – метод факторного аналізу, що уможлиблює вивчення міри і шляхів впливу обраної сукупності факторів суспільного відтворення на динаміку якісних характеристик соціальної інфраструктури території.

Підвищення обґрунтованості застосування програмно-цільового підходу до вирішення проблем соціального розвитку (в умовах об'єктивної обмеженості доступних для цього суспільних ресурсів) залежить також від методичних підходів до визначення нагальності зазначених проблем у регіональному розрізі. Останнім часом у регіональній економіці активно розробляється концепція депресивних територій, під якими розуміють просторові локальні утворення, де з економічних, політичних, соціальних та екологічних причин перестають діяти стимули саморозвитку і, таким чином, немає підстав розраховувати на розв'язання кризових ситуацій лише власними силами. Отже, під депресивним регіоном, налагодження нормальної життєдіяльності, підвищення рівня і якості життя населення якого залежать від зовнішнього цільового впливу, слід розуміти територію (населений пункт чи їх сукупність), де значущі соціально-економічні індикатори, зокрема показники обсягів виробництва продукції в розрахунку на одного мешканця, середньомісячних доходів працюючих, рівня безробіття, забезпеченості населення соціальними послугами та ступеня дотаційності місцевого бюджету тощо, є значно гіршими від середніх загальнодержавних.

Із спектра кількісних характеристик рівня розвитку соціальної інфраструктури до критеріїв визначення депресивних територій доцільно включити:

- обсяг видатків місцевих бюджетів у розрахунку на одного жителя, в тому числі на охорону здоров'я, освіту, культуру, соціальний захист, рівень забезпеченості відповідних видатків і потреб;

- забезпеченість основними засобами невикористаного призначення в розрахунку на одного жителя, у тому числі за окремими галузями і видами економічної діяльності;

- технічний стан житла, обсяги його введення в експлуатацію, рівень забезпеченості населення житлом (м² на 1 жителя);

- рівень забезпеченості житлового фонду, поселень і територій комунальною інфраструк-

турою (насамперед водопроводом, каналізацією, постачанням природного і зрідженого газу);

– обсяг роздрібного товарообігу в розрахунку на одного жителя;

– обсяг платних послуг, у тому числі побутових, що надаються населенню, в розрахунку на одного жителя;

– рівень розвитку автомобільних і залізничних шляхів сполучення, наявність та регулярність зв'язку з районними й обласними центрами та столицею;

– рівень телефонізації поселень, у тому числі забезпеченості населення телефонними апаратами;

– рівень розвитку охорони здоров'я, в тому числі забезпеченість населення інфраструктурним (потужностями й об'єктами) та кадровим потенціалами галузі (лікарі, середній медичний персонал, структура медичних працівників), рівень медичного обслуговування (результати функціонування стаціонарної та амбулаторно-поліклінічної ланок, служби швидкої медичної допомоги тощо);

– освітній рівень населення (кількість осіб із вищою і середньою освітою в розрахунку на 1000 жителів);

– стан матеріально-технічної бази освіти, культури і мистецтва, забезпеченість населення відповідними об'єктами, потужностями і кадровим потенціалом [10, с. 241].

Застосування вищезгаданих теоретико-методологічних і методичних підходів до оцінки та підвищення ефективності функціонування соціальної інфраструктури дасть змогу більш раціонально формувати й використовувати її ресурсний потенціал, послідовно поліпшувати рівень культурно-побутового обслуговування населення, у тому числі якість та асортимент надаваних послуг, а також його доступність у регіонах та локальних системах розселення.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі:

1. Узагальнення наукових підходів, що стосуються процесів регулювання розвитку соціальної інфраструктури дозволило розкрити особливості еволюції її системоутворювальних функцій. Домінантною тенденцією є зростання ролі соціальної інфраструктури не тільки як інституту забезпечення умов життя населення та відповідних сервісів, а й забезпечення процесів економічного розвитку через виконання регульованих, каркасоутворювальних, інтегруючих та стабілізуючих функцій. У свою чергу, глобалізаційні процеси розглядаються як фактори впливу на розвиток соціальної інфраструктури. На сучасному етапі розвитку економіки України та стану соціальної інфраструктури в регіонах і економічних районах актуалізується оцінка впливу розвитку соціальної інфраструктури в окремій державі, економічному районі, регіоні, відповідно, на глобалізаційні, інтеграційні і регіональні процеси взаємодії. Рівень розвитку соціальної інфраструктури, та ефек-

тивність її державного регулювання є одним із ключових чинників формування конкурентного статусу країни у світовому просторі. Таким чином, ефективність державного регулювання соціальної інфраструктури є чинником впливу на політичний і зовнішньоекономічний вектор України.

2. Перегляд ключових положень управління розвитком соціальної інфраструктури дало підстави констатувати зміну ключових орієнтирів, зумовлених глобалізаційними процесами, що полягають у трансформації функціональної ролі ключових секторів інфраструктури із таких, що формують умови економічного зростання, у капіталізовані сектори економіки, які забезпечують залучення інвестицій та створення національного доходу за рахунок надання послуг на світовому ринку. Це зумовлює актуальність перегляду методології регулювання розвитку соціальної інфраструктури та її секторів з орієнтацією на процеси глобалізації, що конкретизує наукові дослідження у даному напрямі та сприяє більш чіткому визначенню пріоритетів і стратегії розвитку соціальної інфраструктури регіонів України в цілому. Запропонований комплекс глобалізаційних чинників трансформації соціальної інфраструктури формує методичне підґрунтя для вдосконалення механізмів її регулювання. Визначено комплекс фундаментальних протиріч існуючої інституційної моделі соціальної інфраструктури, що визначаються актуальними тенденціями зміни відносин індивіда та суспільства, що виявляються у зменшенні ролі просторового чинника в процесах реалізації трудового потенціалу індивіда за рахунок технологічних та логістичних чинників та домінуванні соціальних сервісів у пріоритетах вибору дислокації.

3. Розроблено концептуальну модель регулювання розвитку соціальної інфраструктури, спрямовану на досягнення системних ефектів у національній економіці в умовах глобалізації за рахунок посилення каркасоутворювальної ролі соціальних інститутів. Орієнтація на принципи поліцентризму, включеності та формування метрополітичного простору забезпечує формування сервісного середовища в національній економіці, що орієнтоване на досягнення високого рівня якості життя та нівелювання деструктивних впливів глобальної економіки на процеси економічного розвитку національного господарства за рахунок механізмів сервісної орієнтації локального економічного простору на забезпечення інтересів людини. Пропонована концептуальна модель регулювання розвитку соціальної інфраструктури передбачає, що остання:

– формується внаслідок взаємодії соціальної та економічної політик, які визначають спрямованість розвитку матеріальних елементів суспільного розвитку, і покликана сприяти всебічному задоволенню соціальних потреб суспільства;

– є базою для здійснення державної та муніципальної соціальної політики в плані виконання гарантованих соціальних зобов'язань;

– є базою для здійснення видів економічної діяльності з надання соціальних послуг населенню;

– є підсистемою економіки, через що вона функціонує на різних рівнях і фазах суспільного відтворення, являє собою компоненту господарського облаштування регіонів, стаючи важливим фактором інтенсифікації та підвищення ефективності їх розвитку;

– виконує функції, що визначаються та підпорядковані цілям соціального та економічного розвитку держави й суспільства.

Уточнення теоретико-методологічних засад системного сталого розвитку соціальної інфраструктури дозволяє визначити перспективи подальших розвідок у даному напрямку, а саме: напрямки вдосконалення форм і механізмів концентрації, розподілу та використання ресурсів у процесі підвищення ефективності функціонування соціальної інфраструктури, подолання відомчої відокремленості у вирішенні її найбільш нагальних проблем в умовах реформування суспільно-політичної системи й господарського комплексу, а також пов'язаної із цим соціально-економічної нестабільності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Євсєєва О.О. Державне регулювання і прогнозування потенціалу соціально-економічного розвитку регіону / О.О. Євсєєва // Економічний простір. – Збірник наукових праць. – № 63. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2012. – С. 125-135.
2. Третяк В.П. Пріоритети соціальної політики, які сприяють виходу України на траєкторію сталого розвитку / В.П. Третяк // Актуальні проблеми економіки : Науковий економічний журнал. – 2013. – № 5(143). – С. 176-184.
3. Феклистова И.С. Системность управления устойчивым развитием хозяйствующих субъектов социальной сферы / И.С. Феклистова // Теоретические и прикладные вопросы экономики и сферы услуг. – 2014. – № 8 (т. 2). – С. 31-37.
4. Пакуліна Г.С. Формування сучасної нормативно-правової бази регулювання соціальних відносин та приведення її у відповідність до європейських стандартів і нормативів / Г.С. Пакуліна // [Актуальні проблеми юридичної науки і практики] : Тези доповідей та наукових повідомлень учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції (10-11 грудня 2012 р., Україна, м. Харків) ; Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – Харків, 2012. – С. 316-317.
5. Пакуліна Г.С. Удосконалення оцінки рівня розвитку соціальної інфра-структури регіону / Г.С. Пакуліна // Економічний простір. – Збірник наукових праць. – № 81. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – С. 100-108.
6. Пакуліна А.А. Пріоритети соціальної політики регіону щодо підвищення якості життя населення / А.А. Пакуліна, Г.С. Пакуліна // Вісник економіки транспорту і промисловості (збірник науково-практичних статей). Випуск 45. – Харків : УкрДАЗТ. – 2014. – С. 295-299.
7. Пакуліна Г.С. Формування стратегії розвитку соціальної інфраструктури території / Г.С. Пакуліна // Кримський економічний вісник : науковий журнал. – 2014. – № 1(8) лютий. Частина II. – С. 116-119.
8. Пакуліна А.А. Дослідження особливостей соціальної сфери України в умовах глобалізації економіки та аналіз трансформації її інституційного середовища / А.А. Пакуліна, Г.С. Пакуліна // Економічний простір. – Збірник наукових праць. – № 84. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2014. – С. 80-88.
9. Пакуліна А.А. Державно-приватне партнерство як фактор ефективного розвитку соціального комплексу регіону / А.А. Пакуліна, Г.С. Пакуліна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – Вип. 47. – С. 159-162.
10. Пакуліна А.А. Вдосконалення інфраструктури туризму у складі соціального комплексу регіону / А.А. Пакуліна, Г.С. Пакуліна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – Вип. 49. – С. 240-242.